THE DAILY HEBREW JOURNAL

H. WINBERG, Pres. & Gen. Mgr.

The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario

PUBLISHED BY

— CANADIAN JEWISH PUBLISHING CO., LTD. —

251-253 Queen Street West Telephone Adelaide 3967

SUBSCRIPTION RATES: $3.50 PER YEAR
SINGLE COPY 1c.

Entered as Second Class Mail Matter at G.P.O. Toronto, Ontario January 22nd, 1913

די נייע נעפאהר

די נייארקער "וואָרלד" האט די טעג פערעפענטליכט א בריעף, וועלכען עס איז געלונגען ארייסצונעמען פון וואָרשא. און וועלכער איז ניט דורכגעגאנגען דורך דער דייטשער צענזור.

דער בריעף, וועלכער גיט א בעשרייבונג, וועגען דעם, וואס וואָרשא לעכט יעצט איבער האט אויך א פונקט וועגען דעם, אז אין מאנכע פוילישע קרייזען בעמערקט זיך יעצט א פריינדשאפט צו רוסלאנד. די לעצטע זאל האלטען כיי געבען פוילען פאלגענדעס:

א) פאלשטענדיגע פרייהייט פון שפראך און רעליגיאן.

ב) די בעפרייאונג פון פאליאקען פון מיליטער־דיענסט, מיט דער פערשפרעכונג, אז פוילען זאל ניט האבען קיין אייגענע ארמיי.

ג) דער זעלבער טאריף ווי פריהער.

ד) א פארלאמענט לויט'ן פרינציפ ווי די איידישע "האוס רול", מיט'ן זועטא־רעכט, פאר'ן רוסישען קייזערליכען ראטה.

ה) א פוילישען פרינצליכען הערשער, אויסגעקליבען פון די פאליאקען, און בעשטעטיגט פונ'ם צאר.

ו) די פאליאקען זאלען איינארדנען זייערע בעציהונגען מיט דיא אידען, אהן שום אריינמישונג מצד די רוסען, בתנאי, אז מען זאל ניט די אידען אריבערשיקען איבער'ן רוסישען גרענעץ.

ז) א נאציאנאלער אוניווערזיטעט.

ח) א קליינע רוסישע ארמיי אין פוילען, דערפאר אבער א פוילישע פאליציי.

ט) פאלשטענדיגע פרייהייט וועגען ענטוויקלען דאס לאנד.

י) פוילישע פארשטעהער אינ'ם אויסלענדישען מיניסטעריום, אבער ניט קיינע אבסאלוטע.

דאס זאל זיין די פראגאנס פאר פוילען. וועלכע רוסלאנד איז צופריעדען צו געבען, און צו וועלכער עס שטימען צו די ליבעראלע רוסען ווי אויך די פוילישע פיהרער, און לויט דעם קארעספאנדענטס מיינונג זעגען די פאליאקען צופריעדען מיט דעם. ווייל זיי ווייסען, אז פאר די פוילישע אינטערעסען לוינט זיך בעסער צו פערבינדען זייער שיקזאל מיט רוסלאנד, איידער מיט דער ביסמאריקישער דייטשלאנד.

עס קען ניט זיין, אז דיעזע אלע בעהויפטונגען פון דעם "וואָרלד" קארעספאנדענט זאלען זיין זייגע אייגענע פאנטאזיעס. א סהייל אמת לויגט געוויס אין דעם, אין דער פונקט, אז די אידישע פראגע ווערט איבערגעלאזען צו די פאליאקען, אז זיי זאלען אליין איינארדנען די אידישע־פוילישע בעציהונגען טאר ניט אויסקגעמאכט ווערען מיט דער האנד.

די פוילישע פערגאנגענהייט זייער בעהאנדלונג צו אידען, פאר די לעצטע יאהרען, איז דער בעסטער בעווייז, אז די אידישע־פראגע טאר ניט אנפערטרויט ווערען אין די הענד, וועלכע האבען געפרעדיגט באיקאט, אין פערגאסען אידיש בלוט.

דער בערייבטער טאר ניט איבערגעגעבען ווערען אין די הענד פונ'ם רוסבער. ער זאל איהם אויסטהיילען יושר.

עס איז א פראגע וועגען דריי מיליאן אידען, און דערצו פערלאנגט מען נאך, אז ניט נאר וועלען די פערשידענע פוילישע פאניעס קענען מהען מיט די אידען וואס זייער הארץ ווייל נאר אז עס זאל אויך איינגע־פיהרט ווערען א נייע אידישע טשערטא.

דאס וואס די רוסישע קאדעטען האבען אין דער דומא צוריקגע־ווייזען דעם פערלאנג פון די אידישע דומא דעפוטאטען איפצוהייבען די אידען־פראגע, האט פיעלייכט א גרויסע שיכות מיט דיעזען פוילישען פרייהייטס־פלאן.

פאר דער אידישער לאגע מיינט עס א נייע געפאהר, און בייציי־טענס דארפען גענומען ווערען שריט ניט צו דערלאזען, אז דער גנב זאל משפט'ן דעם בעגנבעטען.

דער אידישער ישוב פון דער נייער וועלט, טאר דיעזע פראגע ניט לאזען אונבעמערקט.

אינטערעסירט זיך מעהר מיט קענעדע

איף דעם קענעדער פרעס־צוזאמענפאהר, וועלכער איז לעצטע וואך געהאלטען געווארען אין טאראנטא, איז צווישען אנדערעס אויך בערעדט געווארען וועגען דעם פאל, וואס די אמעריקאנער זשורנאלען זעגען פערשפרייט אין א גרויסער מאס אין קענעדע.

דער ארגומענט, וואס איז ארויסגעבראכט געווארען איז בעשטאנען אין דעם, אז דאס וואס דער קענעדער עולם לעזט אזוי פיעל די אמעריקאנישע מאגאזינען, ממליא קומט אויס, אז ער לעבט מעהר מיט דער אמעריקאנישער וועלט איידער מיט דער קענעדער וועלט. די פראגע וועגען רוזוועלט צו יהה, וועט בעקומען די פרעזידענט נא־מינאציע פון די רעפובליקאנער, אינטערעסירט מעהר דעם היגען עולם, ווי וויכטיגע פאליטישע פראגען פונ'ם היגען לעבען, און דאס קען זיך ערקלערען נאר מיט דעם, ווייל ער זאפט איין אין זיך דאס אמעריקאנ־שע לעבען מעהר ווי דאס קאנאדישע, מיט דער הילף פונ'ם "מעגע־זין", די פאפולערסטע לעזע־שטאף.

ניט וויכטיג, זעגען די בעשליעסע, וועלכע זעגען אנגענומען גע־ווארען, מיט וועלכע עס צו בעקעמפען, וויכטיג איז אבער, אז אין דער קאנאדישער וועלט זעהט מען איין דיעזען גרויסען חסרון, און אויב אזעלכע פראגען ענטשטעהן אינ'ם אלגעמיינעס לעבען, ווי שארף דאר־פען שיין זיין דיעזע פראגען בנוגע דאס אידישע לעבען.

וויסען מיר דאך, אז פיעלע אידען, וועלכע וואוינען שוין זייט יאהרען אין יאהרען אין קענעדע, זעגען אבער פרעמד געבליבען צום קע־נעדער לעבען, פרעמד פון די פאליטישע פראגען, און לעבען מעהר מיט'ן פאליטישען לעבען פון די שטאאטען, ווי מיט דעם קאנאדישען פאליטישען לעבען.

מעהר אינטערעס צום היגען לעבען אין אלע זיינע פאזען, דאס מוז ווערען דער לאזונג אויף דער קאנאדיש־אידישער גאס, ווייל נאר א גרעסערע פעראינטערעסירטקייט אין דאס קאנאדישע לעבען, קען פיה־רען צו דער פערשטארקונג פון די אידישע פאזיציעס אין קענעדע.

די מעגליכקייט פון א אידישער קא־לאניזאציע אין מעסאפאטאמיען

איצט, בעת דער קאמפף צווישען דער ענגלישער און טערקישער ארמיי געהט אן אין מעסאפאטאמיען, און אזוי ווי ענג־לאנד איז זיכער אז מיט דער הילף פון דיא יוסען וועט איהר געלינגען צו בעזעצען דאס לאנד און עס פערוואנדלען אין איי־נער פון איהרע קאלאניען, ווערט אין ענגלאנד שטארק גערעדט מכח דער מעג־ליכקייט צו שאפען דארט א אידישען שוב, אונטער דער אויפזיכט פון דער ענג־לישער רעגיערונג.

וועגען דיעזער פראגע האט די דזשו־איש קראניקעל אבגעדרוקט א זעהר אינטע־רעסאנטען ארטיקעל פון מאריס קאהען, וועלכער וואהנט אין טאנזשיר, מאראקא און וועלכער האט פערבראכט עטליכע יאהר בוואנציג יאהר אין באגדאד די הויפט־שטאדט פון מעסאפאטאמיען.

אט וואס מר. קאהען האט צו זאגען וועגען דער מעגליכקייט פון גרינדען א אידישע קאלאניזאציע אין מעסאפאטאמ־ען:

עס ווערט בעהויפטעט אז אין מעסא־פאטאמיען איז די היין אזוי שטארק אז ווידען וואלטען דארטען ניט געקענט עק־סיסטירען. דאס זעלבע האט מען געזאגט וועגען פאלעסטינא אויך, און דעם רע־ולטאט ווייסען מיר שוין. אויך געפינען זיך אין מעסאפאטאמיען געגנדען וואו עס הערשט מאלאריישער פיבער, אבער פון דיעזע געגנדען ווערט מען גאר ניט. יענע טהיילען וואס וועלען קאלאניזירט ווערען פון אידען אונטער דער אויפזיכט פון דער ענגלישער רעגיערונג וועלען זיין די טערקעגע און נעוונדרעסטע.

עס זיינען פאראן מענשען וואס בע־הויפטען אז צוליעב מעהרערע אורזאכען וועט א גרויסע צאהל אידען זיך קיינמאל ניט בעזעצען אויף א פלאץ וואו זיי זאלען זיך אויסשליעסליך בעשעפטיגען מיט אנ־ריקולטור. דיי הויפט אורזאך, דערפאר וואס ווערט אנגעגעבען איז, אז אידען האבען א צו שטארקען אונטערנעהמונגס גייסט, כדי זיך צו קענען בעשעפטיגען מיט אגריקולטור. די הויפט אורזאך, דער פאר וואס ווערט אנגעגעבען איז, אז אידען האבען א צו שטארקען אונטערנעהמונגס גייסט כדי זיך צו קענען בעשעפטיגען מיט אזא לאנגזאמער לאנגווייליגער ארבייט, אבוואהל זי קען אין צייט זיי פערזוכונען מיט א רוהיג אנשטענדיגען לעבען.

דיעזע פראגע איז שוין מעהרערע מאל בעהאנדעלט געווארען פון מעהרערע קא־לאניזאציאנס געזעלשאפטען און איבער־הויפט פון די ציוניסטען. אבער דערווייל קען מען ענטפערען פאלגענדעס:

אויב ארימע און פערפאלגטע אידען ווייגען צופיעל אונטערנעהמונגס פעהיג און צו אונרוהיג צו בעשעפטיגען זיך מיט אגריקולטור ווי מאנכע בעהויפטען, דאן קען מען פון קאלאניזאציע דאך איבער־הויפט ניט רעדען. דער פאקט איז אבער אז צוויי ביז דריי מיליאן אידען וואלטען זיך געשעצט גליקליך פטור צו ווערען פון פערפאלגונגען פון אדער ארימקייט, און זיך בעשעפטיגען מיט ערד ארבייט אונטער דער אויפזיכט פון א אידישער קאלאניזאציאנס געזעלשאפט און א גוטע רעגיע־רונג.

לאמיר דיעזע לעצטע פראגע געגנויער בעטראכטען. וואהרום זאל דאס אוועקגעה־מען פון אידען פון א שלעכטער סביבה, און זיי ברענגען אין א סביבה וואו זיי וול־לען זיכער זיין פריי פון אונטערדריקונג און לעבען אונטער א פריינער רעגיערונג ווי די ענגלישע, וואהרום זאל דאס פאר זיי ניט זיין אנציהענד? עס וועלען דארט ניט זיין קיין טהעאטערע און קאנצערטען? אבער אידען וואס האבען געלעבט אין שטעדטיגער ארומקייט און אונטער־דריקונג אין די צוריקגעשטאנענע לענדער האבען ניט געהאט קיין צופיעל געלעגענ־הייט צו האבען דיעזע אמוזירונגען, און זיי וועלען זיי זיכער ניט פעהלען.

זיי וועלען דארפען פיהרען א פריי־דען לעבען אויף זייער שטח פון צעהן אדער פופצעהן אקער לאנד. די ערשטע עטליכע יאהר וועלען זיי זיין שטאפף פער מהען אין דעם אויסארבייטען פון הער ערד און אין דער אלגעמיינער איינריכטונג פון זייער היים.

די ערשטע קאלאניסטען אין קאנאדא, די יוניטער סטייטס, זיד אמעריקא, אפריקא. אויסטראליען און אזוי וויטער האבען זיך אויף געמוזט צופאסען צו נייע לעבנס בעדינגונגען, צו וועלכע זיי זיינען פריהער ניט געוואהנט געווען, דאך איז גאר קיינעם ניט איינגעפאלען אז צוליעב דיעזער אורזאך וועט קיין קאלא־ניזאציע ניט קענען איינגעפיהרט ווערען א מענש קען זיך איינלעבען אין אירגענד־וועלכער סביבה און לעבען גליקליך.

די ערד פון דער נעגנער וואו אידען וואלטען זיך בעזעצט אין מעסאפאטאמיען איז פאלשטענדיג נאקעט, קיין בוים אדער קוסט זעהט מען ניט א חוץ אין דער נאב בארשאפט פון שטערט און דערפער. אייג־פאך דערפאר ווייל אהן קינסטליכער בע־וואסערונג קען מען דארט ניט וואהנען א חוץ אין דער געגענד וואו עס זיינען פאראן טייכען אדער ברונינטער.

ווייטער און פריהליינג־רעגענט א סך און גראז וואקסט איבעראל, אבער אין די לאנגע זומער מאנאטען ווען עס פאלט קיין טראפען רעגען ניט וואס דאס דויערט פינף אדער זעקס חדשים, ווערט דאס גראז אין גאנצען אויסגעטריקענט. דיא קאלאניסטען וואלטען זיך געמוזט בעזע־צען אויף דיעזען לאנד, בויען זייערע הייזער און דערפער אזוי ווי די איינגעבוירע־נע.

אבערדער זומער איז קיין אבהאלט ניט פון קאלאניזאציע, אונטער די בעדינ־גונגען וואס די מאדערנע אגריקולטור קען שאפען. וואס די היץ אבעטרעפט איז דאס אויך קיין שטערונג ניט, ווייל דיא לופט איז זעהר א טרוקענע און דאס מאכט אז מען זאל די היץ קענען אריבער־טראגען אונדאס קלימאט איז זעהר גע־זונד. אין באגדאד האב איך קיינמאל ניט געהערט פון א זונענשטיך, און די היץ קען מען דארט אריבערטראגען פונקט אזוי גוט ווי אין די הייסע טהיילען פון די יוניטעד סטייטס, זיד אמעריקא אויסטראליען און זאָ ווייטער, וואו אייראָפעער האָבען זיך בעזעצט.

עס איז אויך א פאקט אז מען מוז ניט ארבייטען דעם גאנצען טאג בעת דיא זונן ברענט אין די הייסעסטע מאָנאטען. די הייסעסטע צייט פון טאג קען מען פער־ברענגען אין הויז אדער אונטער דעם שא־טען פון א בוים. זעהר פיעל ארבייט קען געטהאן ווערען פאר עזען א זייגער אין דער פריה און נאך פינף א זייגער אבר־נאכט.

אין מעסאפאטאמיען טראגט מען א אהם קאפ, און דאס איז אן אויסגעצייכ־נעטע בעוואָרענגיש פאר דער היץ פון דער זון. אויך מוז מען געדענקען אז דיא נעבט זיינען קיהל און ערפרישענד און אז עס זיינען פאראן זעהר וועניג נעבט וואס די היץ זאל שטערען דעם שלאָף.

אין גאנץ מעסאפאטאמיען שלאפט יע־דער איינער אויף די פלאכע דעכער אויף דער פרייער לופט, פינף חדשים צייט פון מאי ביז סעפטעמבער, די איבערינע צייט פון יאהר שלאפט מען אין די ווערענדעס וואס ווערען געבויט ארום די הייזער. אויב ביז איצט איז דארט ניט פאראן קיין קא־לאניזאציע איז דאס ניט די שולד פון דער ערד אדער קלימאט, נאר די שולד פון ערד רעגיערונג וואס האט דאס לאנד בעהערשט.

אונטער א גוטער קינסטליכער בעוואה־סרונג קען דאס גאנצע לאנד פערוואנ־דעלט ווערען אין איין גרויסען שעהנעס גארטען, וואו עס זאל וואקסען לרוב ווייץ, פערל גרויפען, דייז בעבלאך מאאס און אנדערע פערשידענע גרינצייגען ווי אויך טייטלען, אראנזשען, לימענעס, פלוימען, בערשקעס, אפריקאזען, פיגען, ווייגטרוי־בען און אלערליי פערשידענע פרוכטען אזוי ווי אין אלע טהיילען פון איירא־אָ אדער אמעריקא, דערצו מוז נאך צוגערע־בענט ווערען בויטוואל, אפיטן טאבאק און זאָ ווייטער.

יעדע שטאדט און יעדעס דאָרף אין מע־סאפאטאמיען איז א געגנד פון גערט לער פון מערקווירדיגער פרוכטבארקייט און דאס א דאנק דאס וואס זיי קריגען וואסער אין זומער. דער טהאל פון טייך דיאלאה, צו דער צפון מזרח זייט פון באג־דאד, איזא מוסטער פון ערשטוינענדער פרוכטבארקייט, דערפאר ווייל די געגענד איז קאנאליזירט געווארען.

מאנכע בעהויפטען אז די אידישע קא־לאניסטען וועלען זיך ניט קענען פערטהיי־גען צו גענען די אראבער וואס וועלען אויף זיי אנפאלען. דאס איז א קינדישע בעמער־קונג, ווען מען נעהמט אין אנבעטראכט אז די ענגלישע רעגיערונג וועט קאנטראלירען דאס לאנד. אדערע ווייטער בעהויפטען אז די אידען פון מעסאפאטאמיען וועלען ניט זיין אייפנעהמען זייערע ברידער פון איי־דאפא. דאס איז לעכערליך. איך האב אב־געלעבט 26 יאהר אין באגדאד אין ענגער פערבינדונג מיט די איינגעבוירענע אידען און איך קען ניט פערשטעהן ווי אזוי אזא בעהויפטונג האט געקענט געמאכט ווערען.

דער אונטערשיד אין מאנכע רעליג יעזע מנהגים איז אזא אונבעדייטענדער אז עס איז קיין אונטערשיד ניט פאראן צווישען זיי און די אידען, לאמיר זאגען פון רוסלאנד. אפילו די אבערגלויבענס זיינען כמעט די זעלבע.

עס איז אויך ניט ריכטיג די בע־הויפטונג אז דער מאהעמעראניזם האט גע האט אז איינפלוס אויף די מעסאפאטאמ־ער אידען. זיי זיינען די זעלבע אידען ווי אלע איבעריגע און אונטער א גוטער, פע־היגער רעגיערונג וואָלטען זיי זיך איינ־געלעבט און דער קליינער אונטערשיד וואס איז איצט יא פאראן, וואָלט אין א קורצער צייט פערשוואונדען געווארען.

ל. 2־1

א פרישער הומאריסט

(פעליטאן)

פון י. ראזען

זיין איך מיר אזוי ביי מיין שרייב טיש און טראכט.

— עס טרעפט אמאל אז א צייטונגס מענש אפילו טראכט אויך —

זיין איך, הייסט דאס, און טראכט, און האב הנאה. אין דער וועלט פון טראכ־טען, ערלויבט מיר אויך צו זאגען, איז זעהר און זעהר אינטערעסאנט.

דארט איז ניט פאראן כמעט קיין צייט אדער רוים, קיין פריהער אדער שפּע־טער, להבדיל, ווו אין דער תורה. ווילט איהר כאפּט איהר זיך אריבער, זיצענדיג און טראכטענדיג, איבער דעם אקעאן, אט פאהרט איהר אויפ'ן לא מאנש, צווישען ענגלאנד און פראנקרייך, און אט פליהט איהר, מיט'ן צוג, איבער דייטשלאנד און עסטרייך און אריבער דער גרעניץ און זייט אין דער "היים" און איהר זייט צר־ריק א קינד און איהר זייט ארומגערינ־געלט מיט ליעבע און פרייד און מיט אויס־זיכטען אויף א לעבען פון ליכט און זו־נעשיין.

און דאס אלעס האט איהר דורכגע־מאכט זיצענדיג און טראכטענדיג איין סעקונדע!

מעהר איז ניט נויטיג.

עס איז געגוג איין סעקונדע.

אין איין סעקונדע פליה איך מיר אריבער אין מיין שטערטעל אויף בין וויעדער א קליין אינגעלע און געה ארום, און א זומער נאכט, מיט א סך אידען וואס טראגען שטעקענס אין די הענד, פערטיג פאר אן אנפאל פון די דארפס גויים.

איך טראג אויף א שטעקען. ווי א זאך מאכט זיך. שלאפען קאן איך ניט. איך האב אפילו נאך ניט געוואוסט די טיעפע בעלייטונג פון ווארט "פאגראם", איך בין נאך א קינד געווען; אז מען וועט פיליכט קומען שלאגען האב איך גע־וואוסט.

איך מיין צו זאגען אז אין איין סע־קונדע לעב איך איבער וויעדער מיינע קינ־דער יאהרען.

ווי איך וויל.

וויל איך בלעטער איך דורך, טראכ־טענדיג, מיין גאנצען לעבענס בוך ביז איצט, און וויל איך שטעל איך זיך אב אויף איין בלעטעל, און אמאל אויף א נקודה. אמאל א פאטש — פון דארען מלמד — און אמאל, וואס זאל איך פאר אויף לייקענען? אויף א קוש.

די ווירקליכקייט איז ניט אזוי פון־נעלדיג, טראכט מען. און עס ווערט נוט אויפ'ן הארצען ביז — מען שטערט אויף.

און נעשטערט האט מיר א שפאגעל נייער הומאריסט.

אזוי ווי זיין ארבייט — שוסטעריי, דאכט זיך — שטעלט איהם ניט צופריע־דען, לכן האט ער אנגעשריבען א "הו־מאריסטישע זאך" און איז געקומען מיר פארקיריצען די יאהרען.

ער איז געקומען הערען מיין מבינות. אויב עס וועט מיר נעפעלען וועט ער עס אוועקשיקען אין א קיצעלדיגער רעדאקציע און זאלען אידען לעזען און הנאה האבען.

איז מען דאך אין גלות, האב איך איהם געבעטען — גע'חל'ש'ט פאר איהם — ער זאל זיך זעצען און — מיר דערגעהן די יאהר.

כהרף עין האט ער זיך אוועק געזעצט, ארונטערגעבאפט פון פאזובע זיין מאנוס־קריפּט און — דאוואי־לעזען:

"אן אינטערוויו מיט א מאנטרעאלער סוחר וואס איז געקומען קיין טאראנטא קויפען קעסטלאך, און וועלכער הייסט שלמה.

אינטערוויואירט פון אינטערוויו־איסטישען אינטערוויוואיסט יאנטעל בעל עגלה.

אזוי ווי איך האב אבגעגעסען מיין זעמעלע מיט פוטער און אויסגעטרונקען מיין פארציע קאפע האב איך א קוש געט־הון מיין שמעלען און געזעלץ און האב זיך געלאזט אין נאס אריין פאציאפע דעם בעל דבר, שלמה, וואס איז געקומען קיין טאראנטא פון מאנטרעאל קויפען קעסטלאך.

איך האב איהם דערזעהען אין נאס שטעהענדיג און קוקענדיג אויף א בלאנ־דע מיידעל — איך האב אין דער טשער־נאווקע געשריבען א רויטע מיידעל האט מיין פעפעל געלאכט פון מיר: "יאנ־טעל", מאכט זי, "שרייב א בלאנדע מיי־דעל". געזעהען אז פעפעל רעדט צו דער זאך האב איך מיין פעהלער פערריכט און האב געשריבען אז איך האב דערזעהן מיין קרבן אין נאס שטעהענדיג און קו־קענדיג אויף א בלאנדע מיידעל — האב איך ניט געמאכט קיין שהיות, גלייך איהם געבאפט בייס גארגעל, אריינגעשלעפּט איהם אין א איין קריעם פארלאר, גענו־מען ביי איהם א סיגארעט'ל און צונע־טראטען צו דער ארבייט.

איך — האלטענדיג איהם ביים גאר־געל און דריקענדיג איהם צו דער וואנד מיט אלע כוחות. —

"וואס איז אייער שטעלונג צו קאפע מיט קייק?"

ער — בלוי ווי א מילך, ארויסשטע־לענדיג די צונג ווי א הונד אום תמוז — ניט שלעכט־ערגט

איך — עבדים היינו לפרעה במצרים'ל דיג —

"וואס דענקט איהר וועגען אונזערע רעפארמירטע ממזרים'לעך, לויט דעם בע שלום פון אונזערע פטישים החזקים

ער — כן עשה הלל'ריג — 'וואָס וועג־נומען און איז געשטארבען."

ווי דער הומאריסט, דער פרישער, האט געענדיגט לעזען זיין זעהר הומאריס טישע זאך האב איך אבגעהעמט.

"געפעלען?"

האט ער מיך א פרעג געטהון מיט טריאומף.

"שרעקליך" האב איך איהם געענט־פערט אין דער האפנונג אז אט ווער איך פון איהם פטור.

"זאל איך עס שיקען?"

"נעווים", האב איך געענטפערט אונגעדולדיג.

"ווי זאל איך עס רופען?"

רופט עס:

"הפקר פעטרושקע".

'אין אידען וועלען עס לעזען?'.

"און הנאה האבען" האב איך גע־לאכט מיט יאשטשערקעס.

אויסלענד. מיניסטער פון דייטשלאנד בעט פון אמעריקא א „סקווער דיעל"

דער עולם האט פאר דיא לעצ־טע צייט זעהר פיעל זיך אנגעלעזען וועגען די דיפּלאמאטישע פערהאנדלונגען, וואס זיינען פארגעקומען צווישען דער אמעריקאנער און דייטשער רעגיערונגען. פאן יאנאוו, איז דאס דער אויסלענדישער מיניסטער פון דייטשלאנד, און דער שרייב־בער פון אלע דיפּלאמאטישע נאטעס, וואס זיינען ביז יעצט געשיקט געווארען קיין אמעריקא.

א קארעספאנדענט פון דער נייארקער „טיימס" האט מיט איינינע וואָבען צור־ריק בעזוכט דעם מיניסטער פאן יאנאוו אין זיין אָפּיס און האט געהאט מיט איהם א „הארץ־צו־הארץ געשפּרעך" וועגען די בעציהונגען צווישען דייטשלאנד און אמע ריקא. די אומגערעדונג איז געווען א העכסט ריהרענדע און אינטערעסאנט, און דער קארעספאנדענט האט דאס גלייך אויעטגעשיקט צו זיין צייטונג. אום צו זיין זיכער אז די קארעספאנדענץ זאל אנקער מען, האט ער עס געשיקט דורך דריי פער־שיעדענע וועגען. די ענגלישע צענזור האט דאס אבער ניט דורכגעלאזען. מיט איינינע טעג צוריק איז דער קארעספאנדענט אליין צוריקגעקומען נאך נייארק און מיטבערע־נעדיג מיט זיך אן עקסטרא קאפּיע פון זיין אונטערעדונג, האט ער דאס אפּגעדרוקט אין דער נייארקער „טיימס".

און אט זיינען איינינע וויכטיגע אויס־צינג פון זיין געשפּרעך מיט דעם דייטשען מיניסטער, און אויך וועגען זיין בעגעגען זיך מיט איהם:

„אנגעדיג דעם אמת האב איך פון אנ־פאנג ניט געפיהלט קיין איבריג פערגניג־גען, וואס איך נעה־דא זיך בעגעגענען מיט פאן יאנאוו, ווייל איך בין געווען אונטער דעם איינדרוק אז דאס איז דער זעלבער פאן יאנאוו, וואס איז מיט איינינע יאהר צוריק געווען דער טשיעף פון בערלינער פאליציי, און וועלכער האט אזוי שטארק געהרדפ'ט די ארבייטער און די סאצ'יא־ליסטען; איך האב אבער שגעל אויסגעפר־נען אז דאס איז ניט דער זעלבער פאן יא־נאוו, און איך בין, נאטירליך, געווען העכסט צופריעדען פון מיין טעות".

„אזוי ווי מיר האבען זיך נור די הענד געגעבען האב איך גלייך בעמערקט אז איך וועל שוין דעם מיניסטער קיין פראגען ניט דארפען שטעלען; איך האב געזעהען אז ער וויל אליין רעדען און אז ער האט א סך צו רעדען. איך האב דארום געשווייגען און געווארט, ביז ער וועט אנפאנגען".

אנשפּארענדיג זיך מיט זיין פּלייצע אויפ'ן טשער האט ער אין א שטילען און רוהיגען טאן אנגעפאנגען:

„איהר זייט דא לעצטענס יאהר געקומען מיט א רעקאמענדאציאנס בריעף פון א פראמינענטען אמעריקאנער צייטונגסמאן, אין וועלכען עס איז אויסגעדריקט געווען א פערלאנג, דאס דייטשלאנד זאל עפע־נען איהר קייבעל פערקעהר מיט אמעריקא, אום די אמעריקאנער צייטונגען זאלען פון אונז אויף קענען קריגען נייעס, אזוי ווי זיי קריגען פון אנדערע מלחמה לענדער.

אונזער רעגיערונג האט אויף דיעזען פערלאנגען זיך דורכגעשריבען מיט אייער רעגיערונג דורך אייער אמבאסאדאר מר. דזשארארד, און מיר האבען ערקלערהרט אז מיר פון אונזער זייט זיינען העכסט צור־פריעדען צו עפענען א דירעקטע קייבעל פערבינדונג צווישען דייטשלאנד און אמע־ריקא. דיעזען צושריפט האבען מיר אייך ארויסגעשיקט נאך אין פעברואר 1915. אייער רעגיערונג האט דעם צושריפט אי־ן בערגעגעבען צו דעם ענגלישען אמבאסא־דאר אין וואשינגטאן, וועלכער האט דאס פערראפס דורך זיין רעגיערונג גוט הייס־סען אדער צוריקווייזען. און אויף ווי וויים מיר וויסען דא, האט די ענגלישע רעגיע־רונג זאנאר אייך ניט געענטפערט וועגען דעם.

עס פערשטעהט זיך אז מיר האבען ניט נעגעהאט די מינדעסטע האפנונג, דאס ענג־לאנד זאל איינגעהן אויפ'ן בעדאנק, אז פון דייטשלאנד זאל קומען נייעס קיין אמע־ריקא, און זי זאל די נייעס ניט מאראן איבערגעבען פון מיין טעות.

„אזוי ווי מיר האבען זיך נור די הענד געגעבען האב איך גלייך בעמערקט אז איך וועל שוין דעם מיניסטער קיין פראגען ניט דארפען שטעלען; איך האב געזעהען אז ער וויל אליין רעדען און אז ער האט א סך צו רעדען. איך האב דארום געשווייגען און געווארט, ביז ער וועט אנפאנגען".

אנשפּארענדיג זיך מיט זיין פּלייצע אויפ'ן טשער האט ער אין א שטילען און רוהיגען טאן אנגעפאנגען:

„איהר זייט דא לעצטענס יאהר געקומען מיט א רעקאמענדאציאנס בריעף פון א פראמינענטען אמעריקאנער צייטונגסמאן, אין וועלכען עס איז אויסגעדריקט געווען א פערלאנג, דאס דייטשלאנד זאל עפע־נען איהר קייבעל פערקעהר מיט אמעריקא, אום די אמעריקאנער צייטונגען זאלען פון אונז אויף קענען קריגען נייעס, אזוי ווי זיי קריגען פון אנדערע מלחמה לענדער.

אונזער רעגיערונג האט אויף דיעזען פערלאנגען זיך דורכגעשריבען מיט אייער רעגיערונג דורך אייער אמבאסאדאר מר. דזשארארד, און מיר האבען ערקלערהרט אז מיר פון אונזער זייט זיינען העכסט צור־פריעדען צו עפענען א דירעקטע קייבעל פערבינדונג צווישען דייטשלאנד און אמע־ריקא. דיעזען צושריפט האבען מיר אייך ארויסגעשיקט נאך אין פעברואר 1915. אייער רעגיערונג האט דעם צושריפט אי־ן בערגעגעבען צו דעם ענגלישען אמבאסא־דאר אין וואשינגטאן, וועלכער האט דאס פערראפס דורך זיין רעגיערונג גוט הייס־סען אדער צוריקווייזען. און אויף ווי וויים מיר וויסען דא, האט די ענגלישע רעגיע־רונג זאנאר אייך ניט געענטפערט וועגען דעם.

(פארזעצונג אויף פוידזש 5)

די ניי נעפאהר

די נייארקער "וואָרלד" האט די טעג פערעפענטליכט א בריעף, וועלכען עס איז געלונגען ארייסצונעמען פון וואָרשא. און וועלכער איז ניט דורכגעגאנגען דורך דער דייטשער צענזור.

דער בריעף, וועלכער גיט א בעשרייבונג, וועגען דעם, וואס וואָרשא לעכט יעצט איבער האט אויך א פונקט וועגען דעם, אז אין מאנכע פוילישע קרייזען בעמערקט זיך יעצט א פריינדשאפט צו רוסלאנד. די לעצטע זאל האלטען כיי געבען פוילען פאלגענדעס:

א) פאלשטענדיגע פרייהייט פון שפראך און רעליגיאן.

ב) די בעפרייאונג פון פאליאקען פון מיליטער־דיענסט, מיט דער פערשפרעכונג, אז פוילען זאל ניט האבען קיין אייגענע ארמיי.

ג) דער זעלבער טאריף ווי פריהער.

ד) א פארלאמענט לויט'ן פרינציפ ווי די איידישע "האוס רול", מיט'ן זועטא־רעכט, פאר'ן רוסישען קייזערליכען ראטה.

ה) א פוילישען פרינצליכען הערשער, אויסגעקליבען פון די פאליאקען, און בעשטעטיגט פונ'ם צאר.

ו) די פאליאקען זאלען איינארדנען זייערע בעציהונגען מיט דיא אידען, אהן שום אריינמישונג מצד די רוסען, בתנאי, אז מען זאל ניט די אידען אריבערשיקען איבער'ן רוסישען גרענעץ.

ז) א נאציאנאלער אוניווערזיטעט.

ח) א קליינע רוסישע ארמיי אין פוילען, דערפאר אבער א פוי־לישע פאליציי.

ט) פאלשטענדיגע פרייהייט וועגען ענטוויקלען דאס לאנד.

י) פוילישע פארשטעהער אינ'ם אויסלענדישען מיניסטעריום, אבער ניט קיינע אבסאלוטע.

דאס זאל זיין די פראגאנס פאר פוילען. וועלכע רוסלאנד איז צופ־ריעדען צו געבען, און צו וועלכער עס שטימען צו די ליבעראלע רוסען ווי אויך די פוילישע פיהרער, און לויט דעם קארעספאנדענטס מיינונג זעגען די פאליאקען צופריעדען מיט דעם. ווייל זיי ווייסען, אז פאר די פוי־לישע אינטערעסען לוינט זיך בעסער צו פערבינדען זייער שיקזאל מיט רוסלאנד, איידער מיט דער ביסמאריקישער דייטשלאנד.

עס קען ניט זיין, אז דיעזע אלע בעהויפטונגען פון דעם "וואָרלד" קארעספאנדענט זאלען זיין זייגע אייגענע פאנטאזיעס. א סהייל אמת לויגט געוויס אין דעם, אין דער פונקט, אז די אידישע פראגע ווערט איבערגעלאזען צו די פאליאקען, אז זיי זאלען אליין איינארדנען די אי־דיש־פוילישע בעציהונגען טאר ניט אויסקגעמאכט ווערען מיט דער האנד.

די פוילישע פערגאנגענהייט זייער בעהאנדלונג צו אידען, פאר די לעצטע יאהרען, איז דער בעסטער בעוויז, אז די אידישע־פראגע טאר ניט אנפערטרויט ווערען אין די הענד, וועלכע האבען געפרעדיגט באיקאט, אין פערגאסען אידיש בלוט.

דער בערייבטער טאר ניט איבערגעגעבען ווערען אין די הענד פונ'ם רוסבער. ער זאל איהם אויסטהיילען יושר.

עס איז א פראגע וועגען דריי מיליאן אידען, און דערצו פערלאנגט מען נאך, אז ניט נאר וועלען די פערשידענע פוילישע פאניעס קענען מהען מיט די אידען וואס זייער הארץ ווייל נאר אז עס זאל אויך איינגע־פיהרט ווערען א נייע אידישע טשערטא.

דאס וואס די רוסישע קאדעטען האבען אין דער דומא צוריקגע־ווייזען דעם פערלאנג פון די אידישע דומא דעפוטאטען איפצוהייבען די אידען־פראגע, האט פיעלייכט א גרויסע שיכות מיט דיעזען פוילישען פרייהייטס־פלאן.

פאר דער אידישער לאגע מיינט עס א נייע געפאהר, און בייציי־טענס דארפען גענומען ווערען שריט ניט צו דערלאזען, אז דער גנב זאל משפט'ן דעם בעגנבעטען.

דער אידישער ישוב פון דער נייער וועלט, טאר דיעזע פראגע ניט לאזען אונבעמערקט.

אינטערעסירט זיך מעהר מיט קענעדע

איף דעם קענעדער פרעס־צוזאמענפאהר, וועלכער איז לעצטע וואך געהאלטען געווארען אין טאראנטא, איז צווישען אנדערעס אויך בערעדט געווארען וועגען דעם פאל, וואס די אמעריקאנער זשורנאלען זעגען פערשפרייט אין א גרויסער מאס אין קענעדע.

דער ארגומענט, וואס איז ארויסגעבראכט געווארען איז בעשטאנען אין דעם, אז דאס וואס דער קענעדער עולם לעזט אזוי פיעל די אמעריקאנישע מאגאז